

KITAJSKA

Kitajska leži v JV Aziji. Po svoji velikosti je takoj za Rusijo in Kanado. Je tretja največja država na svetu in je približno tako velika kot celotna Evropa. Razteza se od Tibeta na zahodu do Vzhodnokitajskega morja (del Tihega oceana) na vzhodu in od mongolske meje na severu do vietnamske na jugu. Ima dolgo obalo in meji na 14 sosednjih držav.

OSNOVNI PODATKI

Uradno ime	Ljudska republika Kitajska
Glavno mesto	Peking
Velikost	9 572 900 km ²
Prebivalstvo	1 321 367 300
Jezik	kitajski (mandarinski), narečja in jeziki manjšin
Denarna enota	Renminbi
Glavne reke	Huang He, Chang Jiang, Mekong ...
Najvišji vrh	Mount Everest, 8848 m
Najnižja točka	Turfanska depresija 154 m pod morsko gladino
Oblika vladavine	socialistična republika
Državni poglavar	predsednik: Hu Jintao
Upravna razdelitev	22 provinc, 5 avtonomnih pokrajin, 4 mestne uprave

ZGODOVINA

Na Kitajskem so več kot 3000 let vladale vplivne dinastije (kraljevske družine). Prvi kitajski cesar, ki ga je leta 221 pr.n.št. združil Kitajsko, je bil Šing-huang-ti iz dinastije Čin. Ta vladar je pomemben, saj je začel graditi kitajski zid, ki je branil Kitajsko pred napadi s severa. Sto let so Kitajski vladali tudi Mongoli (13., 14.stol.), ki so na Kitajsko vdirali s severa. V začetku 20.stol. so se prebivalci uprli bogastvu in moči cesarjev. Zadnjega cesarja so strmoglavili leta 1911 in samo leto za tem je Kitajska postala republika. Leta 1949 je v Ljudski republiki Kitajski prišel na oblast Mao Zedong, vodja kitajske Komunistične partije. Komunisti so verjeli v državo, kjer bodo vsi ljudje enakopravni, vsa lastnina pa v rokah celotne skupnosti in ne samo posameznikov. Poskušali so prenoviti kitajsko gospodarstvo, vendar je bila cena za to izredno visoka. Leta 1966 je Mao Zedong začel veliko proletarsko revolucijo. Na Kitajskem je 10 let vladalo nasilje. Mladinske skupine, imenovane rdeča garda, so preteple in ubile vse tiste, za katere so predvidevale, da se ne strinjajo z Zedongovo politiko. Zato je veliko ljudi želelo zapustiti Kitajsko.

Stari Kitajci slovijo po tem, da so izumili smodnik, svilo, papir in magnetni kompas. Računalno – abak, ki so ga izumili v 10.stol., je še danes v uporabi.

Svila so vlakna iz kokonov sviloprejk. To je bleščeča, fina, mehka, trdna nit, s katero se gosenica sviloprejk oprede v zametek (kokon). Svila je naravni protein, tako kot človeški las.

Belo murvo so v Evropo najverjetneje zanesli v 12. stoletju, predvsem zaradi sviloprejk, ki se prehranjujejo samo z murvinim listjem

POKRAJINA

Pokrajina in podnebje se zelo spreminjata od območja do območja. Proti zahodu se dviga najvišja planota na svetu; Tibet. Obrobajo jo pogorja npr. Himalaja, kjer se nahaja Mount Everest. Gorovja zavzemajo kar tretjino vse površine Kitajske. Na severu Kitajske se razprostirata puščavi Gobi in Takla Makan. Južna Kitajska je mnogo toplejša in vlažnejša. Na jugovzhodu se nahaja Južnokitajsko gorovje. Večina ljudi živi v vzhodnem delu Kitajske na obrežjih dveh velikih rek – Chang Jiang (Modra reka) in Huang He (Rumena reka), kjer je zemlja zelo primerna za obdelovanje. Rumena reka je dobila ime po blatu, ki ga nosi iz Velike puhlične planote. Njene vode pogosto poplavlja, zato je tam nastalo tudi Veliko nižavje, ki sodi med najpomembnejša kmetijska območja na Kitajskem. Pomembna kotlina je tudi Sečuan, ki je že od nekdaj pomembno gospodarsko območje. Je rodovitno in gosto naseljeno.

PODNEBJE

Podnebje Kitajske je izredno raznoliko. Za severni del (vključno s Pekingom) so značilna vroča poletja (z dnevnimi temperaturami nad 30°C) in arktične zime. Osrednji del ima zmerno kontinentalno podnebje s prav tako vročimi poletji in hladnimi zimami. Južni del Kitajske je subtropski, z zelo vročimi poletji in milimi zimami. Zaradi dolgotrajne suše in neustreznega načina kmetovanja so spomladi pogosti peščeni viharji. Pesek nosi do južne Kitajske in Tajvana ter celo preko oceana do zahodne obale Združenih držav.

Peščeni viharji so na Kitajskem v zadnjem času vse pogostejši, saj se puščave širijo zaradi krčenja gozdov, širjenja urbanih naselij in sušnih obdobj. V preteklih 50 letih se je tako število peščenih viharjev na Kitajskem povečalo za šestkrat na okoli 25 letno.

PREBIVALSTVO

Na Kitajskem živi skoraj šestkrat več ljudi kot v Sloveniji. Poleg velike večine Kitajcev živi tam tudi 55 drugih ljudstev. Največja skupina, Hani, sestavlja približno 93% in živijo v glavnem v vzhodu države. Ostalo prebivalstvo sestavlja 7% nacionalnih manjšin-drugi deli države. So nižji, imajo zožene oči, kot bi ležale nekako poševno, slaba poraščenost, barva kože – rumenkasta do rdeče rjava,temno rjave oči,čvrsti, ravni in temni lasje, obraz je najbolj okrogel, majhen nos.

Večina manjših ljudstev živi ob mejah in v odmaknjenih predelih. Mnogi so do današnjih dni obdržali svoj jezik in običaje. Na Kitajskem so starejši ljudje zelo spoštovani, njihove nasvete vsakdo jemlje zelo resno. Vseeno pa mnogi od teh še vedno trdo delajo v tovarnah ali na poljih, medtem ko bi bili na Zahodu že davno upokojeni.

Na elitni srednji šoli na Kitajskem se vsakdan študentov začne z očesnimi vajami za sprostitvev in izboljšanje vizije.

EKSPLOZIJA PREBIVALSTVA

Kitajska se je eksplozije prebivalstva zavedla šele leta 1982, ko je ljudsko štetje pokazalo, da njihovo število že presega milijardo. Ker pa so želeli ustaviti naraščanje prebivalstva, je v osemdesetih letih vlada sprejela program »družine z 1 otrokom«. Te družine naj bi dobile posebne spodbude in nagrade. Vlada ja uzakonila tudi splav.

JEZIK

Govorijo večinoma kitajščino, vendar jih le približno polovica obvlada formalni jezik, pekinško narečje, znano tudi kot mandarinščina. Imajo tudi druga narečja, vendar kljub narečjem razumejo s pismenkami pisano kitajščino vsi, ki znajo brati.

KITAJSKA PISAVA

Kitajsko pisavo sestavljajo logogrami. Besednjak Handži vsebuje okrog 40.000 kitajskih pismenk. Kitajska pisava je stara več kot 3000 let. Povprečno izobraženi Kitajci bi morali poznati okoli 3000 pismenk, toliko naj bi jih zadostovalo tudi za spremljanje časopisja. Ljudje, ki poznajo manj kot 1500 živijo na kmetijah ali 2000 pismenk - živijo v mestih.

VERA

Na Kitajskem ne spodbujajo verovanja, saj ni v skladu z mnogimi komunističnimi nazori, čeprav je imelo v preteklosti zelo velik pomen v vsakdanjem življenju. Glavna religija je bil budizem, ki se še vedno ohranja v Tibetu, pa čeprav je bilo uničenih mnogo svetišč. Ljudstvo je sledilo tudi naukom filozofa Konfucija, ki je živel v 6.stol. pr.n.št. Taoizem je tretja največja religija. Danes živijo na Kitajskem tudi majhne skupine muslimanov in kristjanov.

Jin in jang ponazarja navidez ločene in nezdružljive sile narave, ki pa se medsebojno dopolnjujejo in oplajajo.

HRANA

Kitajske restavracije najdemo po vsem svetu. Običajno nam postrežejo s kantonsko hrano, ki prihaja iz JV Kitajske. Kot prilogo imajo skoraj vedno rezance ali riž. Meso, kot je svinjina, piščanec ali raca je zelo drago. Najbolj priljubljena pijača je čaj.

Namesto krožnikov, vilic in nožev uporabljamo majhne skodelice in paličice. Večina Kitajcev je prerevnih, da bi si lahko privoščila hladilnik, zato uporabljajo druge metode konzerviranja: soljenje in sušenje.

GOSPODARSTVO

Kitajska je v letu pred kratkim postala drugo največje gospodarstvo na svetu, največji izvoznik in drugi največji uvoznik na svetu, največji svetovni uvoznik blaga iz manj razvitih držav ter tudi tretja najbolj obiskana turistična destinacija.

KMETIJSTVO

Osnovna gospodarska panoga je kmetijstvo, kjer sta zaposleni kar $\frac{2}{3}$ prebivalstva. Kitajska pridelava skoraj dovolj hrane za svoje številne prebivalce, čeprav je za obdelovanje primernih le 13% vse površine. Položaj kmetov se je v začetku 20.stol. močno poslabšal. Veliko kmetovalcev živi v ilovnatih hišicah, kjer nimajo elektrike, po vodo pa morajo vsak dan hoditi k izviru. Delo opravljajo ročno, za oranje pa uporabljajo bivole. Le redki imajo traktorje.

Glavna pridelka sta pšenica in koruza na severu in riž na jugu. Gojijo pa tudi proso, sojo, fižol, bombaž, sadje, zelenjavo in čaj. Mnogi redijo svinje, race in piščance. Zemlja je sicer državna, vendar pa jo kmetje lahko zakupijo. Del pridelka morajo dati vladi, ostalo pa lahko prodajo. Prodajajo na tržnicah v mestih.

INDUSTRIJA

Kitajska industrija s pridom izrablja velika naravna bogastva svoje dežele. Industrija: tekstilna, živilskopredelovalna, železarska in jeklarska, strojna, kemična ...

Kitajska je postala pojem za svetovno tovarno in znana po dejstvu, da nudi najcenejšo organizirano delovno silo na svetu. Na kitajskem trgu so seveda prisotne vse svetovne blagovne znamke, vse vrste avtomobilov, najbolj popularne znamke gospodinjskih aparatov in pripomočkov, zabavne elektronike in elektronske komunikacije.

Na Kitajskem je veliko rud. Skoraj v vsaki provinci so ležišča premogovne rude. Imajo tudi nahajališča nafte ter zemeljski plin. Kitajska je največji svetovni uvoznik nafte. Večino električne energije pridobivajo v termoelektrarnah in hidroelektrarnah.

Največja proizvajalka premoga, svinca, cinka, kositra, pšenice in riža, prav tako ima tudi velike zaloge hidroelektrične energije.

ONESNAŽENOST

Hiter gospodarski razvoj je na okolju pustil skoraj nepopravljivo škodo. Na Kitajskem je kar devet od desetih najbolj onesnaženih mest na svetu. Po nekaterih napovedih naj bi se Kitajska kmalu uvrstila na prvo mesto svetovne lestvice onesnaževalcev zraka. Velika težava, s katero se bo morala država prav kmalu spopasti, je poleg onesnaženja okolja tudi pomanjkanje energije.

KITAJSKA MESTA

Čeprav je Kitajska še vedno v glavnem kmetijska država in živi večina njenega prebivalstva na podeželju, spadajo nekatera njena mesta med največja na svetu. Npr. metropola Sanghai, ki je eno največjih mest na svetu.

PEKING / BEIJING

Peking je z dobrimi 14 milijoni prebivalcev drugo največje mesto na Kitajskem, če gledamo na število prebivalcev, takoj za Sanghajem. Je tudi glavno križišče transportnih poti, z več deset železnicami, cestami in avtocestami, ki povezujejo mesto v vse meri. Peking je politično, izobraževalno, kulturno in socialno središče Kitajske, svoj ugled pa povečuje tudi na drugih področjih. Peking je v letu 2008 gostil poletne olimpijske igre.

ZANIMIVOSTI

1. Imajo največ koles na svetu; letno izdelajo 17 milijonov koles. Kitajska=kraljestvo koles.
2. Zaradi površine časovna razlika med V in Z : 4 h.

KITAJSKI ZID

Kitajski zid se razteza po severovzhodu Kitajske. Poteka od Rumenega morja do srednje Azije. Dolg je okoli 3460 km. Zgradili so ga pred približno dvema tisočletjema. Je najdaljša stvaritev človeka na zemlji. Zgrajen je bil, da bi obvaroval Kitajske meje pred napadalci iz Mongolije in Mandžurije.

Veliki kitajski zid je edino delo človeških rok, ki ga je videti tudi iz vesolja.